Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.01.2021, sp. zn. 29 Cdo 168/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.CDO.168.2019.1

Číslo: 69/2021

Právní věta: Nevydá-li správce konkursní podstaty osobního dlužníka zástavnímu dlužníku potvrzení o tom, že úhradou zajištěné pohledávky do konkursní podstaty zaniklo zástavní právo váznoucí na nemovitostech, které pohledávku zajišťovaly, a posuzuje-li se zánik zástavního práva podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. prosince 2013, může se zástavní dlužník úspěšně domáhat žalobou podanou proti správci konkursní podstaty určení, že nemovitosti nejsou zatíženy zástavním právem; právo domáhat se soudně vydání potvrzení o zániku zástavního práva zástavní dlužník nemá. Nevydá-li správce konkursní podstaty osobního dlužníka zástavnímu dlužníku na jeho žádost písemné potvrzení (kvitanci) o tom, že do konkursní podstaty zcela nebo zčásti uhradil zajištěnou pohledávku, a posuzuje-li se splnění povinnosti vystavit takové potvrzení podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. prosince 2013, může se zástavní dlužník úspěšně domáhat žalobou podanou proti správci konkursní podstaty u obecného soudu vydání (vystavení) takového potvrzení bez zřetele k tomu, že pokyn, aby správce konkursní podstaty takové potvrzení (kvitanci) vystavil, odmítl udělit konkursní soud (při výkonu dohlédací činnosti). Zástavní právo k nemovitostem sepsaným do konkursní podstaty osobního dlužníka, které zajišťují pohledávku zástavního věřitele, zaniká okamžikem, kdy zástavní dlužník uhradí do konkursní podstaty zajištěnou pohledávku. Jestliže správce konkursní podstaty takto uhrazenou částku nesprávně vrátí zástavnímu dlužníku, účinky zániku zástavního práva dle § 170 odst. 1 písm. a/ obč. zák. tím nepomíjejí a zástavní právo se neobnovuje; takové plnění správce konkursní podstaty je (již) plněním bez právního důvodu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.01.2021

Spisová značka: 29 Cdo 168/2019

Číslo rozhodnutí: 69

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs, Kvitance (potvrzení o splnění dluhu) (o. z.), Splnění dluhu, Zástavní právo

Předpisy: § 170 odst. 1 písm. a) obč. zák.
§ 19 ZKV ve znění do 31.12.2007
§ 27 odst. 5 ZKV ve znění do 31.12.2007
§ 559 odst. 1 obč. zák.
§ 569 odst. 1 obč. zák.
§ 72 předpisu č. 337/1992Sb. ve znění do 31.12.2000

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 15 Co 60/2018, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 6. 10. 2017, sp. zn. 52 C 352/2016, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 9 k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 6. 10. 2017, č. j. 52 C 352/2016-312, Obvodní soud pro Prahu 9:

> [1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (O. a. s.) domáhal vůči žalované (Ing. E. M., jako správkyni konkursní podstaty úpadce N. a. s.) vydání písemného potvrzení o tom, že na pohledávku Finančního úřadu pro P. (dále jen „finanční úřad“) ve výši 7.335.625 Kč a 8.211 Kč s příslušenstvím zaplatil do konkursní podstaty úpadce dne 12. 7. 2013 částku 4.406.302 Kč a dne 14. 5. 2015 částku 7.343.836 Kč, čímž zaniklo zástavní právo zřízené rozhodnutím správce daně k zajištění předmětné pohledávky na označených nemovitostech zapsaných u Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu, Katastrální pracoviště P., na listu vlastnictví číslo 1 pro obec P. a katastrální území K. (dále jen „nemovitosti“) [bod I. výroku].
>
> [2] Uložil žalobci zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 8.712 Kč (bod II. výroku).

2. Obvodní soud – vycházeje z ustanovení § 1040 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), z ustanovení § 170 odst. 1 písm. a/ a e/ zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), z ustanovení § 6 odst. 2 a 3, § 27 odst. 5 a § 28 odst. 2 až 4 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), z ustanovení § 36 odst. 13 vyhlášky č. 190/1996 Sb., kterou se provádí zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění zákona č. 210/1993 Sb. a zákona č. 90/1996 Sb., a zákon České národní rady č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění zákona č. 89/1996 Sb., a z ustanovení § 43 odst. 2 vyhlášky č. 26/2007 Sb., kterou se provádí zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů, (katastrální vyhlášky) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Obvodní soud nemá za prokázáno, že by v době jeho rozhodování uhradil žalobce (ve prospěch úpadce) částky 4.406.302 Kč a 7.343.836 Kč, když tyto částky mu žalovaná vrátila zpět (po odečtení dlužných nákladů jiného soudního řízení). Přitom dopisem ze dne 1. července 2015 žalobce sám žalovanou vyzýval k vrácení částky 7.343.836 Kč. Poukaz žalobce na ustanovení § 1040 odst. 1 o. z. má obvodní soud za vytržený z kontextu a nezohledňující všechny skutečnosti podstatné pro věc, dovolávaje se potud dikce § 43 odst. 2 vyhlášky č. 26/2007 Sb. a § 36 odst. 13 vyhlášky č. 190/1996 Sb. a maje za určující, že k zániku zástavního práva úhradou zajištěné pohledávky (§ 170 odst. 1 písm. a/ obč. zák.) nebo složením obvyklé ceny zástavy (§ 170 odst. 1 písm. e/ obč. zák.) nedošlo ve lhůtě určené ve smyslu ustanovení § 27 odst. 5 ZKV ve výzvě správce konkursní podstaty ani později v přiměřené lhůtě, důsledkem čeho byl soupis nemovitostí do konkursní podstaty úpadce.

4. V situaci, kdy obvodní soud nemůže vydat požadované potvrzení, pak nemůže prohlásit, že došlo k zániku zástavního práva (což je požadavek, o který jde žalobci především). Požadavek na vydání téhož potvrzení byl zamítnut v konkursním řízení a pravomocně zamítnuta byla i vylučovací žaloba; přitom požadavku na určení zániku zástavního práva se lze domoci určovací žalobou, nikoli žalobou o vydání potvrzení. V této situaci obvodní soud dovozuje, že podanou žalobou žalobce „obchází právo“.

5. K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 24. 4. 2018, č. j. 15 Co 60/2018-337:

[1] Potvrdil rozsudek obvodního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

6. Odvolací soud – vycházeje z ustanovení § 12, § 27 odst. 5 a § 28 odst. 4 a 5 ZKV a z ustanovení § 170 odst. 1 písm. e/ a g/ obč. zák. – po přezkoumání napadeného rozhodnutí přitakal skutkovým i právním závěrům obvodního soudu, na něž v plném rozsahu odkázal, a následně doplnil tyto úvahy:

7. Za situace, kdy nemovitosti byly sepsány do konkursní podstaty úpadce a (přes opakované žalobcovy návrhy) zůstávají její součástí, žalobce podanou žalobou vskutku obchází konkursní řízení, v němž se svými návrhy neuspěl. Do konkursního řízení může zasahovat výhradně konkursní soud, ať již v rámci své činnosti rozhodovací nebo (ve smyslu § 12 ZKV) dohlédací.

8. Otázku, zda v rámci probíhajícího konkursního řízení bylo plněno do konkursní podstaty úpadce a zda správce konkursní podstaty postupoval v souladu se zákonem o konkursu a vyrovnání (zde zejména dle § 27 odst. 5 a § 28 odst. 4 ZKV), tak náleží posuzovat konkursnímu soudu, nikoli nalézacímu soudu při projednání žaloby podané mimo konkursní řízení. V tomto řízení soud nemůže ukládat správci konkursní podstaty žalobou požadované povinnosti. Šlo by o nepřípustnou ingerenci (vměšování) do rozhodovací pravomoci konkursního soudu, který prostřednictvím kontrolní, dohlédací činnosti rozhoduje o záležitostech týkajících se průběhu konkursu a činí opatření nezbytná k zajištění jeho účelu (§ 12 ZKV).

9. Již jen „nad rámec“ výše uvedeného odvolací soud souhlasí též se závěrem obvodního soudu a se stanoviskem žalované, že nebyla-li částka poukázaná na úhradu zajištěné pohledávky složena v zákonem stanovené třicetidenní lhůtě, a sepsala-li žalovaná předmětné nemovitosti do konkursní podstaty úpadce, pak žalobce již nemá k dispozici žádný právní nástroj, jehož prostřednictvím by mohl vynutit za trvání konkursu vyloučení nemovitostí z konkursní podstaty.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř., konkrétně, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil obvodnímu soudu k dalšímu řízení.

11. Dovolatel úvodem ohlašuje, že nezpochybňuje skutková zjištění soudu, načež tato zjištění „upřesňuje“ (srov. článek IV. dovolání). V mezích ohlášených dovolacích důvodů pak dovolatel – cituje ustanovení § 27 odst. 5 a § 28 ZKV, ustanovení § 10 odst. 1 písm. d/ zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrálního zákona), ve znění účinném do 31. 12. 2013, a ustanovení § 39 odst. 1 písm. b/ vyhlášky č. 26/2007 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2013 – soudům vytýká, že nesprávně vyřešily otázku, zda částka, kterou složil na úhradu zajištěné pohledávky po uplynutí stanovené třicetidenní lhůty, se stala součástí konkursní podstaty, jakož i to, že nesprávně vyložily obecná ustanovení týkající se vystavení požadované kvitance. Míní, že rozhodnutí obecných soudů jsou zatížena nepředvídatelným výkladem práva v rozporu s ustálenou judikaturou a nejsou opatřena jakoukoli argumentací.

12. Následně dovolatel cituje „ustálenou judikaturu“, konkrétně závěry formulované v rozsudku

Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 604/2001, uveřejněném pod číslem 9/2005 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 9/2005“) [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. 29 Cdo 3064/2000, uveřejněném pod číslem 24/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 24/2006“), v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 12/2005, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročníku 2007, pod číslem 106, v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 594/2005, v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 364/2006, uveřejněném pod číslem 9/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 9/2009“), v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 502/2006, uveřejněném pod číslem 24/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 24/2009“), v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 1324/2006, uveřejněném pod číslem 74/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 74/2009“), v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5083/2008, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročníku 2010, pod číslem 33, v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2185/2009, v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 883/2012, uveřejněném pod číslem 125/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 125/2012“), v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2012, sp. zn. 28 Cdo 4175/2011, v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 540/2010, uveřejněném pod číslem 34/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 34/2013“), v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2532/2012, v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. 21 Cdo 5139/2014, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 3, ročníku 2016, pod číslem 32, v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2015, sp. zn. 21 Cdo 5188/2014, v nálezu Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. II. ÚS 590/02, uveřejněném pod číslem 153/2002 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, a v nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. II. ÚS 1769/13.

13. Podle dovolatele měl obvodní soud vyhodnotit jako předběžnou otázku soupisu jeho majetku do konkursní podstaty úpadce N. a. s. (důvod soupisu a kdy nastaly jeho účinky), jakož i to, zda konkursní řízení stále trvá, a zda po zamítnutí dovolatelovy vylučovací žaloby nastaly skutečnosti, které rozptýlily pochybnosti o příslušnosti jeho majetku do konkursní podstaty úpadce (když ani po zamítnutí vylučovací žaloby nebyl tento majetek vyloučen z konkursní podstaty nebo zpeněžen). Dále měl soud zhodnotit, zda žalovaná byla povinna vydat mu požadované potvrzení a odkdy, jakož i to, že k výmazu zápisu zástavních práv z katastru nemovitostí bylo nezbytné potvrzení správce konkursní podstaty o zániku zástavního práva, a to, že chování žalované lze posuzovat jako porušení povinností správce konkursní podstaty i jako porušení obecné povinnosti zakládající odpovědnost za případně vzniklou škodu.

III.
Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že předmětný spor není sporem vyvolaným konkursem, čemuž odpovídá, že jej v prvním stupni nerozhodoval krajský soud, nýbrž (poté, co o otázce věcné příslušnosti rozhodl nadřízený Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 1. září 2016, č. j. Ncp 715/2016-31, které nabylo právní moci 7. 10. 2016), obvodní soud. Pro určení rozhodného znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení se tudíž neuplatní závěry formulované v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněném pod číslem 41/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 41/2011“). S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení v této věci rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. bod 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), takže dovolatelův poukaz na dnes již neexistující ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. (co do přípustnosti dovolání) a na ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř. (které již neobsahuje výčet dovolacích důvodů) je právně bezcenný. Z obsahového hlediska nicméně dovolací

argumentace vystihuje vymezení přípustnosti dovolání ve smyslu § 241a odst. 2 o. s. ř. v rozhodném znění, když odvolacímu soudu vytýká, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (§ 237 o. s. ř.), jakož i způsobilý důvod (jímž je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. jedině nesprávné právním posouzení věci).

15. Dovolání, které nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je pak přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek je napadené rozhodnutí zčásti v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu a zčásti jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.
Důvodnost dovolání

16. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná především následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

> [1] Usnesením ze dne 3. 4. 2001 Městský soud v Praze (dále též jen „konkursní soud“) prohlásil konkurs na majetek úpadce.
>
> [2] Rozhodnutím ze dne 22. 7. 1999 vymezil finanční úřad vůči pozdějšímu úpadci coby daňovému dlužníku rozsah uplatnění (zákonného) zástavního práva (ve smyslu ustanovení § 72 odst. 1 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků) tak, že jeho předmětem jsou předmětné nemovitosti, a to k zajištění pohledávky (a jejího příslušenství) na dani z přidané hodnoty ve výši 7.335.625 Kč a na silniční dani ve výši 8.211 Kč. Tuto pohledávku posléze přihlásil (jako zajištěnou) do konkursního řízení vedeného na majetek úpadce.
>
> [3] Žalobce je v rozsahu 6/10 vlastníkem ideálního spoluvlastnického podílu na nemovitostech.
>
> [4] Žalovaná (jako správkyně konkursní podstaty úpadce) vyzvala žalobce v roce 2001 a později (řádně) v roce 2010 (5. 8. 2010), aby uhradil zajištěné pohledávky ve výši 7.343.836 Kč (pohledávka finančního úřadu), 57.017.341,07 Kč [pohledávka hlavního města Prahy (dále jen „město“), dříve banky] a 23.545.370,52 Kč [pohledávka P. s. r. o. (dále jen „společnost s ručením omezeným“), kterou žalobce posléze nabyl postoupením] (celkem 87.906.547,59 Kč), čímž by před soupisem zaniklo zástavní právo váznoucí na nemovitostech. Žalobce pohledávky neuhradil v třicetidenní lhůtě ani později (v přiměřené lhůtě). Na základě svého uvážení (bez aktuální výzvy žalované) uhradil žalobce na účet konkursní podstaty částku 4.406.302 Kč až po téměř 3 letech od doručení výzvy (12. 7. 2013), a částku 7.343.836 Kč až po téměř 5 letech od doručení výzvy (14. 5. 2015); dělo se tak v době, kdy nemovitosti již byly v souladu se zákonem sepsány v konkursní podstatě úpadce.
>
> [5] Částku 4.406.302 Kč vrátila žalovaná žalobci (na jeho účet) 27. 9. 2013 a „úrok“ z této částky za dobu od 15. 7. 2013 do 25. září 2013 uhradila žalovaná žalobci 5. 11. 2013.

[6] Z částky 7.343.836 Kč vrátila žalovaná žalobci (na jeho účet) 29. 6. 2015 částku 4.856.985,77 Kč a dne 10. 9. 2015 částku 718.277,86 Kč (zbytek si ponechala na úhradu pravomocně přiznané náhrady nákladů řízení v jiném soudním sporu s žalobcem).

[7] Žalobce žalovanou opakovaně vyzýval k vydání předmětného potvrzení.

[8] Rozsudkem ze dne 22. 3. 2010, č. j. 51 Cm 303/2001-211, konkursní soud zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal vůči žalované vyloučení svého ideálního podílu na nemovitostech z konkursní podstaty úpadce. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 11. 11. 2010, č. j. 15 Cmo 126/2010-256 (který nabyl právní moci dne 3. 12. 2010), potvrdil rozsudek konkursního soudu ze dne 22. 3. 2010. Dovolání žalobce proti tomuto rozsudku odvolacího soudu odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 29 Cdo 255/2012.

[9] Usnesením ze dne 3. 4. 2014, č. j. 51 Cm 303/2001-461, zamítl konkursní soud žalobu na obnovu řízení ve věci sp. zn. 51 Cm 303/2001. Usnesením ze dne 19. 4. 2017, č. j. 13 Cmo 13/2016-591, Vrchní soud v Praze k odvolání žalobce potvrdil usnesení konkursního soudu ze dne 3. 4. 2014.

[10] Usnesením ze dne 15. 6. 2015, vydaným v rámci dohlédací činnosti, konkursní soud zamítl žalobcův návrh, aby správkyni konkursní podstaty úpadce uložil vyloučit předmětné nemovitosti z konkursní podstaty úpadce.

[11] Usnesením ze dne 2. 10. 2015 zamítl konkursní soud žalobcův návrh, aby správkyně konkursní podstaty úpadce byla zproštěna funkce. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 16. 6. 2016 potvrdil usnesení konkursního soudu ze dne 2. 10. 2015.

[12] Usnesením ze dne 31. 10. 2016 vydaným v rámci dohlédací činnosti, konkursní soud (mimo jiné) zamítl žalobcův návrh, aby správkyni konkursní podstaty úpadce uložil vystavit a předložit potvrzení o úhradě finančních prostředků na účet konkursní podstaty. Odvolání žalobce proti tomuto usnesení odmítl Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 30. 1. 2017.

[13] Rozsudkem ze dne 13. 2. 2013, č. j. 28 Co 444/2012-537, Městský soud v Praze jako soud odvolací změnil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 9. 5. 2012, č. j. 25 C 52/2004-443, tak, že na základě žaloby žalobce a společnosti E. a. s. (dále jen „společnost E“) směřující proti žalovanému hlavnímu městu Praze určil, že zástavní právo váznoucí na předmětných nemovitostech, zřízené ve prospěch banky k zajištění pohledávky ve výši 50 miliónů Kč, neexistuje.

[14] Žalobu, kterou se žalovaná (jako správkyně konkursní podstaty úpadce) domáhala vůči žalobci a společnosti E (coby druhému spoluvlastníku nemovitostí) určení, že úpadce je vlastníkem předmětných nemovitostí, zamítl Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 24. 9. 2008, č. j. 5 Cm 274/2001-576.

19. Na takto ustaveném skutkovém základu věci jsou pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), zákona o konkursu a vyrovnání, zákona o správě daní a poplatků, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, zákona č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, zákona č. 344/1992 Sb., zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrálního zákona), vyhlášky č. 26/2007 Sb., a vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhlášky):

§ 3028 (o. z.)

(1) Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.

(…)

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 3073 (o. z.)

Práva ze zajištění závazku vzniklá přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, byť byla zřízena i jako práva věcná, se posuzují až do svého zániku podle dosavadních právních předpisů. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 432 (insolvenčního zákona)

(1) Pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona se použijí dosavadní právní předpisy.

(…)

§ 27 (ZKV)

(…)

(4) Peněžité pohledávky, které má úpadce za svými dlužníky nebo osobami, které zajišťují tuto pohledávku, je správce povinen uplatnit a vymáhat ve prospěch podstaty; to platí přiměřeně i pro nepeněžité pohledávky úpadce, pokud je možné ocenit je penězi. Tuto povinnost správce nemá, pokud náklady na uplatnění a vymáhání pohledávek nelze krýt z podstaty, ledaže by konkursní věřitelé poskytli správci přiměřenou zálohu k jejich krytí.

(5) Osoby, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky (§ 28) vůči úpadci, správce vyzve, aby do 30 dnů vyplatily ve prospěch konkursní podstaty zajištěné pohledávky nebo aby ve stejné lhůtě složily cenu věci, práva nebo pohledávky, jimiž je pohledávka zajištěna. Nevyplatí-li uvedené osoby zajištěnou pohledávku nebo nesloží-li cenu věci, práva nebo pohledávky, zapíše správce věc, právo nebo pohledávku do soupisu podstaty (§ 18). Věci, které zajišťují pohledávky oddělených věřitelů, lze zpeněžit ve veřejné dražbě. Ustanovení tohoto odstavce neplatí, jde-li o ručitele včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení (např. směnečné rukojemství, záruky poskytnuté věřitelem na zajištění celního dluhu).

(…)

§ 72 (zákona o správě daní a poplatků)
Zástavní právo

(1) K zajištění daňové pohledávky a jejího příslušenství vzniká podle tohoto zákona zástavní právo k věcem, popřípadě pohledávkám nebo majetkovým právům (např. zaknihované cenné papíry) daňového dlužníka nebo ručitele. Rozhodnutí správce daně o tom, na které věci, popřípadě pohledávky daňového dlužníka nebo ručitele se zástavní právo uplatňuje, se doručí daňovému dlužníku nebo ručiteli, který se proti němu může odvolat ve lhůtě patnácti dnů ode

dne doručení. Toto odvolání nemá odkladný účinek.

(…)

§ 170 (obč. zák.)

(1) Zástavní právo zaniká

a/ zánikem zajištěné pohledávky,

(…)

e/ složí-li zástavní dlužník nebo zástavce zástavnímu věřiteli obvyklou cenu zástavy,

(…)

g/ v případech stanovených zvláštními právními předpisy.

(…)

§ 559 (obč. zák.)

(1) Splněním dluh zanikne.

(…)

§ 569 (obč. zák.)

(1) Věřitel je povinen vydat dlužníkovi na jeho požádání písemné potvrzení o tom, že dluh byl zcela nebo zčásti splněn.

(…)

Část pátá, Přechodná ustanovení, Článek V (zákona č. 367/2000 Sb.)

1. Zástavní práva, jejichž rozsah byl vymezen přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachována se všemi účinky podle dosavadní právní úpravy i po dni nabytí účinnosti tohoto zákona. Uspokojení ze zástavy se však řídí tímto zákonem.

2. K zajištění daňových pohledávek, ke kterým nebyl vymezen rozsah zákonného zástavního práva podle dosavadní právní úpravy do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, lze postupovat pouze podle ustanovení § 72 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění tohoto zákona.

§ 10 (zákona č. 344/1992 Sb.)

(1) Vlastníci a jiní oprávnění jsou povinni

(…)

d/ ohlásit katastrálnímu úřadu změny údajů katastru týkající se jejich nemovitostí, a to do 30 dnů ode dne jejich vzniku, a předložit listinu, která změnu dokládá; tuto povinnost vlastníci a jiní oprávnění nemají u změn katastru, vyplývajících z listin, které jsou příslušné státní orgány povinny zasílat katastrálnímu úřadu přímo k zápisu do katastru,

(…)

§ 37 (zákona č. 256/2013 Sb.)
Povinnosti vlastníků a jiných oprávněných

(1) Vlastníci a jiní oprávnění jsou povinni

(…)

d/ ohlásit katastrálnímu úřadu změny údajů katastru týkající se jejich nemovitostí, a to do 30 dnů ode dne jejich vzniku, a předložit listinu, která změnu dokládá; tuto povinnost vlastníci a jiní oprávnění nemají u změn katastru vyplývajících z listin, které jsou příslušné orgány veřejné moci povinny zasílat katastrálnímu úřadu přímo k zápisu do katastru,

(…)

§ 43 (vyhlášky č. 26/2007 Sb.)

(…)

(2) Zánik zástavního práva vyplacením zajištěné pohledávky nebo složením ceny zastavené věci ve prospěch konkursní podstaty93) se do katastru zapíše na základě potvrzení správce konkursní podstaty o zániku zástavního práva. Potvrzení správce konkursní podstaty musí mít náležitosti potvrzení o zániku práva podle § 40 odst. 4.

(…)

§ 66 (vyhlášky č. 357/2013 Sb.)

(1) V případech, kdy zákon stanoví, že právo zapisované do katastru vzniká, mění se nebo zaniká na základě určité právní skutečnosti, anebo se promlčuje, ale nestanoví listinu, na jejímž základě se tato změna zapíše do katastru, lze provést zápis do katastru na základě

(…)

b/ potvrzení o zániku nebo promlčení práva zapsaného dosud v katastru vydaného osobou, v jejíž prospěch je zaniklé nebo promlčené právo dosud v katastru zapsáno (dále jen „potvrzení o zániku práva“),

(…)

20. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku od 1. 1. 2014 a ustanovení § 432 odst. 1 insolvenčního zákona od 1. 1. 2008, přičemž později nedoznala změn. Ustanovení § 27 odst. 4 a 5 ZKV v citované podobě platilo již v době prohlášení konkursu na majetek úpadce, a do 1. 1. 2008, kdy byl zákon o konkursu a vyrovnání zrušen insolvenčním zákonem, nedoznalo změn. Ustanovení § 72 odst. 1 zákona o správě daní a poplatků platilo v době vydání rozhodnutí o vymezení rozsahu uplatnění (zákonného) zástavního práva (22. 7. 1999) a do 31. 12. 2000 nedoznala změn. Ustanovení § 170 a § 559 odst. 1 obč. zák. platila v citované podobě v době prohlášení konkursu na majetek úpadce a ustanovení § 569 obč. zák. platilo v citované podobě v době vydání rozhodnutí o vymezení rozsahu uplatnění (zákonného) zástavního práva (22. 7. 1999); do 1. 1. 2014, kdy byl zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, již nedoznala změn. Článek V zákona č. 367/2000

Sb. v citované podobě platil od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2013. Ustanovení § 10 odst. 1 písm. d/ zákona č. 344/1992 Sb. v citované podobě platilo již v době prohlášení konkursu na majetek úpadce a do 1. 1. 2014, kdy bylo zrušeno zákonem č. 256/2013 Sb., nedoznalo změn. Ustanovení § 37 odst. 1 písm. d/ zákona č. 256/2013 Sb. v citované podobě platí beze změny od 1. 1. 2014. Ustanovení § 43 odst. 2 vyhlášky č. 26/2007 Sb. nedoznalo změn po celou dobu její účinnosti (od 1. 3. 2007 do 31. 12. 2013). Ustanovení § 66 vyhlášky č. 357/2013 Sb., účinné od 1. 1. 2014, platilo v citované podobě do 31. 3. 2017.

21. Ve shora ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

a/ K právní úpravě rozhodné pro zkoumání zániku zástavního práva.

22. S přihlédnutím k ustanovení § 3073 o. z. se pro posouzení dovolatelem tvrzeného zániku zákonného zástavního práva správce daně použijí (bez zřetele k tomu, že druhá z plateb, o něž jde, se uskutečnila v roce 2015) právní předpisy účinné před 1. lednem 2014. Vznik zákonného zástavního práva v této věci se s přihlédnutím k článku V zákona č. 367/2000 Sb. stále posuzuje podle ustanovení § 72 zákona o správě daní a poplatků ve znění účinném do 31. 12. 2000 (srov. shodně např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1012/2004, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 21 Cdo 567/2020), při absenci jiné úpravy v zákoně o správě daní poplatků se nicméně (v souladu s bodem 1. článku V zákona č. 367/2000 Sb.) jeho možný zánik posuzuje již podle ustanovení § 170 obč. zák. (v rozhodném znění); srov. obdobně např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1157/2009, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 2, ročníku 2011, pod číslem 14, vycházející ze závěrů formulovaných v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1162/2001, uveřejněném pod číslem 24/2003 Sb. rozh. obč. Uplatnění (použitelnost) zákona o konkursu a vyrovnání pro konkursní řízení, jež probíhají (dobíhají) i po 1. lednu 2008, plyne z ustanovení § 432 odst. 1 insolvenčního zákona; srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3409/2008, uveřejněné pod číslem 16/2009 Sb. rozh. obč., a R 41/2011.

b/ K možnosti soudu posuzovat v této věci (jako předběžnou) otázku příslušnosti sepsaných nemovitostí ke konkursní podstatě úpadce.

23. Judikatura Nejvyššího soudu je ustálena v závěru, že vylučovací žaloba podle § 19 ZKV je svou povahou (obdobně jako vylučovací žaloba ve vykonávacím řízení) žalobou procesní, jejímž prostřednictvím se (jen) pro dobu trvání konkursu konečným způsobem vymezuje příslušnost určitého majetku ke konkursní podstatě (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 394/2002, uveřejněný pod číslem 81/2005 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 81/2005“). V rozsudku ze dne 20. 11. 2014, sp. zn. 21 Cdo 953/2014, uveřejněném pod číslem 48/2015 Sb. rozh. obč., pak Nejvyšší soud vysvětlil, že otázku, zda určitý majetek byl pojat do soupisu majetkové podstaty oprávněně, je povolán řešit výlučně insolvenční soud, a to na základě žaloby na vyloučení majetku z majetkové podstaty, kterou projedná a rozhodne jako incidenční spor; jiný než insolvenční soud nemůže posuzovat příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě dlužníka, a to ani jako otázku předběžnou. Jakkoli šlo o závěry, jež se pojily s vylučovací žalobou podle § 225 insolvenčního zákona, v rozsudku ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 29 Cdo 533/2017, se k nim Nejvyšší soud přihlásil (měl je za uplatnitelné) i pro poměry upravené zákonem o konkursu a vyrovnání. S těmito závěry [použitelnými pro odpověď na otázku, zda v řízení o vydání předmětného potvrzení se soudy mohou (nezávisle na konkursním soudu rozhodujícím příslušný incidenční spor) zabývat oprávněností soupisu určitého majetku do majetku konkursní podstaty úpadce] je napadené rozhodnutí v souladu. Ve stejném duchu se Nejvyšší soud vyjádřil ve sporech skutkově souvisejících s tímto sporem (v řízeních o nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy tvořeného podnájemným za užívání předmětných nemovitostí), konkrétně v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 29

Cdo 4397/2018, a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2020, sp. zn. 29 Cdo 2999/2019. Dovolání tak potud není důvodné.

24. K této otázce Nejvyšší soud jen „pro úplnost“ (bez vlivu na výsledek dovolacího řízení v této věci) dodává, že je mu známo, že:

> [1] Usnesením ze dne 3. 10. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4433/2017, odmítl Nejvyšší soud dovolání žalobce proti usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 13 Cmo 13/2016-591, jež se týkalo obnovy řízení o vylučovací žalobě (srov. odstavec 18. bod [9] výše).
>
> [2] Usnesením ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2727/2013, odmítl Nejvyšší soud dovolání města proti rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 28 Co 444/2012-537, jenž se týkal určení neexistence zástavního práva zřízeného na nemovitostech ve prospěch banky (srov. odstavec 18. bod [13] výše).
>
> [3] Rozsudkem ze dne 23. 11. 2017, č. j. 58 Cm 6/2015-343, zamítl konkursní soud i v pořadí druhou žalobu, kterou se dovolatel domáhal vyloučení (svého) spoluvlastnického podílu na nemovitostech ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze tento rozsudek potvrdil rozsudkem ze dne 24. 9. 2018, č. j. 16 Cmo 2/2018-469, a dovolání podané žalobcem odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. 29 Cdo 4638/2018.

c/ K možnosti zástavního dlužníka přivodit po soupisu zástavy do konkursní podstaty zánik zástavního práva úhradou zajištěné pohledávky nebo složením obvyklé ceny zástavy.

25. Nejvyšší soud při úvaze o obsahu zástavních práv v konkursu (vedeném podle zákona o konkursu a vyrovnání) uplatňuje opakovaně metodu, podle které pro přesné vymezení obsahu práv a povinností dotčených prohlášením konkursu na majetek některého ze subjektů z těchto vztahů oprávněných nebo povinných je určující především zjištění, jaká práva či povinnosti by těmto osobám příslušely, kdyby konkursu nebylo. Teprve pak je nutno zkoumat, zda a v jakém směru zasahují do obecné úpravy zástavních práv ustanovení práva konkursního [srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 820/2001, uveřejněný pod číslem 76/2004 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 396/2003, uveřejněný pod číslem 31/2007 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 31/2007“), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 1324/2006, uveřejněný pod číslem 74/2009 Sb. rozh. obč.]. Za použití uvedené metody Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 30. 5. 2002, sp. zn. 29 Cdo 2086/2000, uveřejněném pod číslem 27/2003 Sb. rozh. obč., vysvětlil, že zástavní dlužník je v mimokonkursních poměrech osobou, která je povinna strpět, aby k úhradě závazku (dluhu) osobního dlužníka vůči zástavnímu věřiteli bylo použito výnosu z prodeje jejího majetku (výnosu z prodeje zástavy). Při realizaci uhrazovací funkce zástavního práva je tak zástava majetkem sloužícím ke krytí dlužníkova osobního závazku bez zřetele k tomu, že osobní dlužník mezitím za podmínek, za nichž zástavní právo zůstává zachováno, vlastnictví zástavy pozbyl, nebo že vlastníkem zástavy nikdy ani nebyl. (Jen) v tomto smyslu se na zástavu i pro konkursní účely pohlíží jako na majetek osobního dlužníka. Z uvedeného zřetelně plyne oslabení vlastnického práva ve prospěch práva zástavního; vlastník zástavy (zástavní dlužník) je totiž povinen použít zástavu ke krytí cizích dluhů (k uspokojení pohledávky zástavního věřitele vůči osobnímu dlužníku); srov. opět i R 31/2007.

26. Již v R 81/2005 pak Nejvyšší soud ozřejmil, že zmešká-li osoba, která tvrdí, že její vlastnické právo k sepsanému majetku vylučuje příslušnost tohoto majetku ke konkursní podstatě lhůtu k podání vylučovací žaloby, nebo je-li o této žalobě rozhodnuto jinak, než že soud této žalobě vyhověl, o vlastnické právo k sepsanému majetku tím (ještě) nepřichází; nastává toliko účinek popsaný v § 19 odst. 2 in fine ZKV. Má se tedy za to, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota je do soupisu pojata

oprávněně a taková osoba za trvání konkursu již nemá možnost vynutit si zákaz zpeněžení takového majetku a zabránit rozdělení výtěžku zpeněžení mezi úpadcovy věřitele (je po dobu trvání účinků konkursu zbavena práva s tímto majetkem nakládat a dojde-li k jeho zpeněžení, nemůže úspěšně zpochybnit vlastnictví osoby, která tento majetek zpeněžením nabyla).

27. V rozsudku ze dne 31. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 784/2005, uveřejněném pod číslem 25/2008 Sb. rozh. obč., pak Nejvyšší soud vysvětlil [vycházeje potud z bodu XXXV. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, Cpjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sb. rozh. obč., str. 205-206 (381-382), a z R 9/2005], že ze skutečnosti, že na správce konkursní podstaty přechází soupisem zástavy ve vlastnictví osoby odlišné od úpadce do konkursní podstaty právo se zástavou nakládat, neplyne závěr, že tím na něj přešlo i právo nakládat se zástavním právem. Zákon o konkursu a vyrovnání naopak důsledně vychází z toho, že soupisem zástavy do konkursní podstaty jsou omezována práva zástavního dlužníka, včetně toho, že plní-li jen z titulu zástavního práva [a nikoliv např. (současně) jako ručitel nebo jako osobní spoludlužník], nemůže přivodit zánik zástavního práva jinak, než plněním do konkursní podstaty (plněním k rukám správce konkursní podstaty).

28. Závěr, že je-li osobní dlužník v konkursu, zprostí se zástavní dlužník povinnosti plnit (uspokojit zástavního věřitele v rozsahu zajištění ze zástavy) jen tím, že plní ve prospěch podstaty [vedle toho, že správci konkursní podstaty umožní zpeněžení zástavy, typicky tak, že uhradí zajištěnou pohledávku nebo (převyšuje-li zajištěná pohledávka cenu zástavy) složí cenu zástavy], přitom plyne též (již) z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2001, sp. zn. 32 Cdo 2584/98, uveřejněného pod číslem 74/2001 Sb. rozh. obč. Z tohoto rozsudku pak vychází dovolatelem citovaný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 594/2005, jenž dále vysvětluje, že možnost přivodit zánik zástavního práva tím, že do konkursní podstaty osobního dlužníka uhradí zajištěnou pohledávku nebo (převyšuje-li zajištěná pohledávka cenu zástavy) složí obvyklou cenu zástavy, má zástavní dlužník až do zpeněžení zástavy, ovšem s tím, že po pravomocném zamítnutí vylučovací žaloby již nemá k dispozici právní nástroj, jehož prostřednictvím by si za trvání konkursu mohl vynutit vyloučení nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce. Právo správce konkursní podstaty (nebo právo konkursního soudu při výkonu dohlédací činnosti) reagovat na vyplacení zajištěné pohledávky nebo složení obvyklé ceny zástavy vyloučením zástavy ze soupisu majetku konkursní podstaty však není pravomocným skončením sporu o vyloučení zástavy omezeno.

29. V poměrech této věci oba soudy z této (letité a ustálené) judikatury Nejvyššího soudu zjevně nevycházely, kladouce (pro účely zamítnutí žalobního žádání) nepřiměřený důraz na skutečnost, že dovolatel (coby zástavní dlužník) neuhradil zajištěnou pohledávku, ani nesložil obvyklou cenu zástavy, ve lhůtě k tomu určené (podle § 217 odst. 5 ZKV) nejpozději ve výzvě správkyně konkursní podstaty z roku 2010 [srov. závěry obvodního soudu shrnuté v odstavci 3. výše a závěry odvolacího soudu shrnuté v odstavci 9. výše, jež potud zjevně nemají povahu pouhého *„obiter dicta“* (k tomu srov. odstavce 34. až 36. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. 29 NSČR 43/2018, uveřejněného pod číslem 101/2020 Sb. rozh. obč.).

30. Jinak řečeno, jestliže zástavní dlužník před zpeněžením zástavy sepsané do konkursní podstaty osobního dlužníka postupem podle § 27 odst. 5 ZKV uhradí do konkursní podstaty úpadce celou zajištěnou pohledávku, zástavní právo tím zaniká (v souladu s ustanovením § 170 odst. 1 písm. a/ obč. zák.) bez zřetele k tomu, že se tak stalo po marném uplynutí lhůty k tomu určené ve výzvě správce konkursní podstaty a po pravomocném zamítnutí žaloby, kterou se zástavní dlužník domáhal vyloučení zástavy z konkursní podstaty úpadce; to, že zástavní dlužník již nemá k dispozici právní nástroj, jehož prostřednictvím by si za trvání konkursu mohl vynutit vyloučení nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce, nemá na uvedený závěr žádného vlivu. Právní posouzení věci, jež tento závěr nerespektuje, správné není.

d/ K možnosti zástavního dlužníka, který uhradil zajištěnou pohledávku do konkursní podstaty osobního dlužníka, domáhat se vydání potvrzení o zániku zástavního práva.

31. Otázkou, zda zástavní dlužník se může v poměrech zániku zástavního práva posuzovaného podle ustanovení § 170 obč. zák. úspěšně domoci (žalobou směřující vůči zástavnímu věřiteli) vydání potvrzení o zániku zástavního práva, se Nejvyšší soud zabýval (po podání dovolání v této věci) v rozsudku ze dne 3. 8. 2020, sp. zn. 21 Cdo 4232/2019. V oné věci byla předmětem řízení žaloba o určení, že označené nemovitosti nejsou zatíženy zástavním právem, přičemž při odpovědi na otázku, zda zástavní dlužník má na požadovaném určení naléhavý právní zájem, bylo-li zástavní právo dokonce již vymazáno z katastru nemovitostí, ozřejmil, že zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, neukládá zástavnímu věřiteli (na rozdíl od ustanovení § 1379 odst. 2 druhé věty o. z.), aby zástavnímu dlužníku potvrdil (na jeho žádost) zánik zástavního práva, pouze určuje, že věřitele tíží povinnost vydat zástavnímu dlužníku na jeho požádání písemné potvrzení o tom, že dluh byl zcela nebo zčásti splněn (§ 569 o. z.). Odtud dovodil, že nevydá-li zástavní věřitel zástavnímu dlužníku žádné potvrzení o zániku zástavního práva, nezbývá zástavnímu dlužníku než se domáhat prokázání zániku zástavního práva soudní cestou (žalobou o určení, že označené nemovitosti nejsou zatíženy zástavním právem).

32. V poměrech této věci je zjevné, že s přihlédnutím k závěrům shrnutým v odstavcích 27. a 28. výše je osobou oprávněnou vydat zástavnímu dlužníku (na jeho žádost) potvrzení o zániku zástavního práva tím, že zástavní dlužník uhradil zajištěnou pohledávku (pohledávku zástavního věřitele) do konkursní podstaty osobního dlužníka (úpadce), správce konkursní podstaty osobního dlužníka (úpadce). To se ostatně podává i z toho, jaké veřejnoprávní povinnosti ve vztahu ke katastru nemovitosti správci konkursní podstaty plynou (plynuly) z ustanovení § 10 odst. 1 písm. d/ zákona č. 344/1992 Sb., ve spojení s ustanovením § 43 odst. 2 vyhlášky č. 26/2007 Sb., respektive z ustanovení § 37 odst. 1 písm. d/ zákona č. 256/2013 Sb., ve spojení s ustanovením § 66 odst. 1 písm. b/ vyhlášky č. 357/2013 Sb. Nemůže-li se ale zástavní dlužník domoci vydání potvrzení o zániku zástavního práva v mimokonkursních poměrech upravených zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem, žalobou podanou proti zástavnímu věřiteli, nemá takovou možnost ani tam, kde v souvislosti s úhradou zajištěné pohledávky do konkursní podstaty osobního dlužníka odmítne vydání tohoto potvrzení správce konkursní podstaty osobního dlužníka (zákon o konkursu a vyrovnání potud žádnou zvláštní úpravu neobsahuje). Právní posouzení věci soudy nižších stupňů je tedy správné v závěru, že žalobce neměl možnost domoci se předmětnou žalobou vydání potvrzení o zániku zástavního práva.

e/ K možnosti zástavního dlužníka, který uhradil zajištěnou pohledávku do konkursní podstaty osobního dlužníka, domáhat se vydání potvrzení o této úhradě.

33. Právo dlužníka domáhat se po věřiteli v případě, že tak na jeho žádost neučiní dobrovolně, žalobou vydání písemného potvrzení o tom, že dluh byl zcela nebo zčásti splněn (vystavení písemné kvitance) jednoznačně plyne z dikce § 569 odst. 1 obč. zák., přičemž (jak se výslovně podává ze závěrů rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 4232/2019, citovaných v odstavci 31. výše) toto právo náleží (vůči zástavnímu věřiteli) též zástavnímu dlužníku, který zcela nebo zčásti splnil dluh osobního dlužníka (zcela nebo zčásti uhradil zajištěnou pohledávku). Jestliže (i podle zjištění obou soudů) zaplatil zástavní dlužník (dovolatel), pak správkyně konkursní podstaty úpadce byla povinna vystavit mu o této úhradě potvrzení (kvitanci).

34. Jinak řečeno, v těch případech, v nichž správce konkursní podstaty úpadce vystupuje (při spravování majetku konkursní podstaty, do kterého náleží i pohledávky úpadce za jeho dlužníky) jako věřitel úpadcova dlužníka nebo jako osoba, která je (jedině) oprávněna přijmout plnění na úhradu zajištěné pohledávky od osob, které tuto pohledávku zajišťují svým majetkem (srov. § 27 odst. 4 a 5 ZKV), je povinen vystavit (tam, kde se částečné nebo úplné splnění dluhu posuzuje podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013) tomu, kdo takto zcela nebo

zčásti uhradil zajištěnou pohledávku, na jeho žádost potvrzení (kvitanci) podle § 569 odst. 1 obč. zák. Tím, že osoba, které správce konkursní podstaty odmítl (nesprávně) takové potvrzení (kvitanci) vystavit, poté, co marně žádala o zjednání nápravy (při výkonu dohlédací činnosti dle § 12 ZKV) konkursní soud, uplatnila požadavek na vystavení tohoto potvrzení (kvitance) žalobou podanou u obecného soudu, v žádném směru neobešla (neobchází) zákon o konkursu a vyrovnání; požaduje jen splnění toho, k čemu je správce konkursní podstaty úpadce povinen jako každá jiná osoba v pozici věřitele [nebo v pozici osoby, jež má (musí) přijmout (namísto zástavního věřitele) plnění na úhradu zajištěné pohledávky].

35. Nejvyšší soud uvádí, že při výkladu k § 569 odst. 1 obč. zák. nepřehlédl, že zástavní dlužník v této věci hradil do konkursní podstaty úpadce zajištěnou „veřejnoprávní" pohledávku (pohledávku správce daně z titulu úpadcova dluhu na dani z přidané hodnoty ve výši 7.335.625 Kč a na silniční dani ve výši 8.211 Kč). Je zjevné, že v mimokonkursních poměrech by povinnost správce daně (finančního úřadu) vystavit potvrzení (kvitanci) o tom, že třetí osoba uhradila dluh na daních za daňového dlužníka, podléhala v době do 31. 12. 2010 režimu ustanovení § 57a odst. 6, respektive § 59 odst. 7 zákona o správě daní a poplatků a v době od 1. 1. 2011 (dosud) ustanovení § 165 odst. 4 a § 172 odst. 5 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu. Nicméně, jak vysvětleno výše, správce konkursní podstaty úpadce nevstupuje soupisem zástavy do konkursní podstaty do postavení zástavního věřitele a dozajista neplní povinnosti správce daně, je-li osobou oprávněnou (a povinnou) přijmout do konkursní podstaty plnění na úhradu zajištěné daňové pohledávky (k povinnosti správce daně podrobit se při vymáhání daňových pohledávek vůči úpadci omezením stanoveným zákonem o konkursu a vyrovnání srov. např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 730/2004, uveřejněný pod číslem 52/2007 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2102/2013, uveřejněný pod číslem 71/2016 Sb. rozh. obč., a nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 544/2002, uveřejněný pod číslem 76/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Jestliže (tedy) zástavní dlužník uhradí do konkursní podstaty úpadce zajištěnou daňovou pohledávku, neřídí se povinnost správce konkursní podstaty úpadce vystavit zástavnímu dlužníku na jeho žádost o takové úhradě potvrzení (kvitanci) daňovými předpisy; při absenci výslovné úpravy na dané téma v zákoně o konkursu a vyrovnání a při zohlednění toho, že i možný zánik zástavního práva zřízeného správcem daně k zajištění této (daňové) pohledávky v důsledku zániku zajištěné pohledávky se posuzuje podle norem práva soukromého (v daném případě podle § 170 odst. 1 písm. a/ obč. zák.), se normami soukromého práva (konkrétně zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve stejném rozhodném znění) řídí i povinnost správce konkursní podstaty vystavit potvrzení (kvitanci) o úhradě zajištěné daňové pohledávky do konkursní podstaty úpadce (srov. obdobně pro soukromoprávní pohledávky ustanovení § 3028 odst. 1 a 3 o. z.).

36. Výše řečené platí i proto, že Nejvyšší soud již (a nejen) v rozsudku ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 251/2004, uveřejněném pod číslem 41/2007 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 41/2007"), vyložil, že zástavní dlužník, jenž plnil do konkursní podstaty osobního dlužníka tím, že vyplatil správci konkursní podstaty zajištěnou pohledávku, se svého závazku vůči zástavnímu věřiteli zprostil (zástavní právo tím zaniká), ale pohledávka zajištěného věřitele tím ještě nezanikla. K zániku zajištěné pohledávky dojde až tím, že částku takto získanou do konkursní podstaty, s níž nakládá jako s výtěžkem zpeněžení, nebo její část [srov. omezení míry uspokojení odděleného (zajištěného) věřitele z výtěžku zpeněžení zajištění v § 28 odst. 4 ZKV] vyplatí správce konkursní podstaty v souladu s pravidly k tomu určenými zajištěnému věřiteli (srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2290/2016).

37. Závěry formulované v odstavcích 35. a 36. výše mají vliv i na podobu potvrzení o zaplacení (kvitance), jež je správce konkursní podstaty úpadce oprávněn (a povinen) vystavit zástavnímu dlužníku. Ta se má týkat toho, jakou částku uhradil zástavní dlužník na úhradu zajištěné pohledávky zástavního věřitele do konkursní podstaty, nikoli již toho, že pohledávka zajištěného věřitele tímto

plněním zcela nebo zčásti zanikla (žaloba v dotčené části takovému požadavku odpovídá).

38. Právní posouzení věci oběma soudy, jež nesprávně dovozovaly, že dovolatel žalobou „obchází právo“ (srov. důvody rozsudku obvodního soudu shrnuté v odstavci 4. výše) a že otázku, zda v rámci probíhajícího konkursního řízení bylo plněno do konkursní podstaty úpadce a zda správce konkursní podstaty postupoval v souladu se zákonem o konkursu a vyrovnání, náleží posuzovat konkursnímu soudu, nikoli nalézacímu soudu při projednání žaloby podané mimo konkursní řízení (srov. důvody rozsudku odvolacího soudu shrnuté v odstavci 8. výše), tudíž v rozsahu týkajícím se vystavení potvrzení o zaplacení (kvitance) zajištěné pohledávky není správné.

f/ K právnímu významu skutečnosti, že správce konkursní podstaty vrátil zástavnímu dlužníku částku, kterou mu tento poukázal (do konkursní podstaty) na úhradu zajištěné pohledávky.

39. V rozsudku ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, uveřejněném pod číslem 60/2014 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud vysvětlil, že projev vůle, jímž dlužník plní dluh (peněžitý závazek) svému věřiteli, je právním úkonem ve smyslu ustanovení § 34 obč. zák., jelikož jde o projev vůle směřující k zániku povinnosti splnit dluh (závazek), a že takovým právním úkonem je i projev vůle, jímž třetí osoba plní dluh (peněžitý závazek) dlužníkovu věřiteli se souhlasem dlužníka. Z uvedeného mimo jiné plyne, že plní-li na úhradu dluhu osoba, od které je věřitel (nebo jiný zákonem určený subjekt) povinen takové plnění přijmout (lhostejno, že nejde o osobního dlužníka tohoto věřitele), pak platí, že jakmile nastanou zákonem předvídané účinky takového plnění, dluh v rozsahu poskytnutého plnění zanikne (srov. § 559 odst. 1 obč. zák.).

40. V dané věci podle skutkových zjištění, z nichž vyšly oba soudy (srov. též odstavec 18. body [4] až [7] výše) nebylo zpochybňováno, že:

> – podle „řádné“ (podle svého označení „aktualizované“) výzvy správkyně konkursní podstaty úpadce z 5. 8. 2010 by se dovolatel (coby zástavní dlužník) tehdy zprostil své povinnosti vůči konkursní podstatě (a vůči zástavním věřitelům úpadce) úhradou pohledávek zajištěných věřitelů v celkové výši 87.906.547,59 Kč, konkrétně úhradou pohledávky města ve výši 57.017.341,07 Kč, pohledávky společnosti s ručením omezeným ve výši 23.545.370,52 Kč a pohledávky finančního úřadu ve výši 7.343.836 Kč (jež odpovídá součtu částek 7.335.625 Kč a 8.211 Kč),
>
> – na úhradu zajištěné pohledávky finančního úřadu uhradil dovolatel (coby zástavní dlužník) do konkursní podstaty 12. 7. 2013 částku 4.406.302 Kč (kterou mu správkyně konkursní podstaty úpadce vrátila s „úrokem“ 27. 9. 2013) a 14. 5. 2015 částku 7.343.836 Kč (celá výše této pohledávky podle výzvy z 5. 8. 2010), z níž mu správkyně konkursní podstaty vrátila 10. 9. 2015 částku 718.277,86 Kč (zbytek si ponechala na úhradu pravomocně přiznané náhrady nákladů řízení v jiném soudním sporu s dovolatelem),
>
> – dovolatel marně žádal o vystavení potvrzení o zaplacení částek.

41. Z takto zjištěného skutkového stavu věci plyne, že v rozsahu částky 4.406.302 Kč uhradil dovolatel (coby zástavní dlužník) zajištěnou pohledávku finančního úřadu do konkursní podstaty 12. 7. 2013 a ve zbývajícím rozsahu (do částky 7.343.836 Kč, jež podle výzvy správkyně konkursní podstaty představuje celou výši zajištěné pohledávky finančního úřadu) 14. 5. 2015. Dne 14. 5. 2015 se tedy zástavní dlužník (dovolatel) zprostil vůči konkursní podstatě úpadce (osobního dlužníka) všech svých povinností z titulu zástavního práva zřízeného ve prospěch finančního úřadu a tímto okamžikem rovněž zaniklo zástavní právo váznoucí na předmětných nemovitostech ve prospěch finančního úřadu (srov. opět R 41/2007).

42. Skutečnost, že správkyně konkursní podstaty dovolateli částky, jimiž hradil zajištěnou pohledávku, vrátila zcela (4.406.302 Kč), respektive zčásti (718.277,86 Kč ze 7.343.836 Kč) [na základě chybného úsudku, že po marném uplynutí lhůty dle § 27 odst. 5 ZKV již zástavní dlužník nemůže přivodit (před zpeněžením zástavy) zánik zajištěné pohledávky její úhradou (zcela nebo zčásti) do konkursní podstaty úpadce], nezpůsobila (nezpůsobuje) obnovení závazku zástavního dlužníka; srov. k tomu i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. 29 Odo 1693/2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročník 2009, pod číslem 84, k jehož závěrům se Nejvyšší soud potud přihlásil např. též v rozsudku ze dne 15. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4157/2009, nebo v usnesení ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 20 Cdo 1454/2010. V rozsahu, v němž vrácená částka odpovídá té, jež měla být použita (jako výtěžek zpeněžení dosažený uspokojením zajištěné pohledávky zástavním dlužníkem) k uspokojení konkursních věřitelů, vzniklo dovolateli (zástavnímu dlužníku) bezdůvodné obohacení (přijetím plnění bez právního důvodu) na úkor konkursní podstaty úpadce, na zániku jeho závazku vůči konkursní podstatě, způsobujícím zánik zástavního práva váznoucího na předmětných nemovitostech ve prospěch finančního úřadu, se tím však ničeho nemění.

g/ Shrnutí.

43. Výše rozebrané právní otázky lze pro poměry dané věci (a konečné posouzení míry správnosti napadeného rozhodnutí) shrnout následovně:

> [1] Ve sporu o vydání písemného potvrzení (kvitance) o tom, že zástavní dlužník uhradil zajištěnou pohledávku a že touto úhradou zaniklo zástavní právo váznoucí na jeho nemovitostech, sepsaných do konkursní podstaty osobního dlužníka (úpadce), není obecný soud oprávněn řešit otázku, zda nemovitosti byly (a jsou) oprávněně sepsány do konkursní podstaty (srov. odstavec 23. výše).
>
> [2] Jestliže zástavní dlužník před zpeněžením zástavy sepsané do konkursní podstaty osobního dlužníka postupem podle § 27 odst. 5 ZKV uhradí do konkursní podstaty úpadce celou zajištěnou pohledávku, a posuzuje-li se zánik zástavního práva podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, zástavní právo tím zaniká bez zřetele k tomu, že se tak stalo po marném uplynutí lhůty k tomu určené ve výzvě správce konkursní podstaty a po pravomocném zamítnutí žaloby, kterou se zástavní dlužník domáhal vyloučení zástavy z konkursní podstaty úpadce; to, že zástavní dlužník již nemá k dispozici právní nástroj, jehož prostřednictvím by si za trvání konkursu mohl vynutit vyloučení nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce, nemá na uvedený závěr žádného vlivu (srov. odstavec 30. výše).
>
> [3] Nevydá-li správce konkursní podstaty osobního dlužníka zástavnímu dlužníku potvrzení o tom, že úhradou zajištěné pohledávky do konkursní podstaty zaniklo zástavní právo váznoucí na nemovitostech, které pohledávku zajišťovaly, a posuzuje-li se zánik zástavního práva podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, může se zástavní dlužník úspěšně domáhat žalobou podanou proti správci konkursní podstaty určení, že nemovitosti nejsou zatíženy zástavním právem; právo domáhat se soudně vydání potvrzení o zániku zástavního práva, zástavní dlužník nemá (srov. odstavce 31. a 32. výše).
>
> [4] Nevydá-li správce konkursní podstaty osobního dlužníka zástavnímu dlužníku na jeho žádost písemné potvrzení (kvitanci) o tom, že do konkursní podstaty zcela nebo zčásti uhradil zajištěnou pohledávku, a posuzuje-li se splnění povinnosti vystavit takové potvrzení podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, může se zástavní dlužník úspěšně domáhat žalobou podanou proti správci konkursní podstaty u obecného soudu vydání (vystavení) takového potvrzení bez zřetele k tomu, že pokyn, aby

správce konkursní podstaty takové potvrzení (kvitanci) vystavil, odmítl udělit konkursní soud (při výkonu dohlédací činnosti) [srov. odstavce 33. a 34. výše].

[5] Zástavní právo k nemovitostem sepsaným do konkursní podstaty osobního dlužníka, které zajišťují pohledávku zástavního věřitele, zaniká okamžikem, kdy zástavní dlužník uhradí do konkursní podstaty zajištěnou pohledávku. Jestliže správce konkursní podstaty takto uhrazenou částku nesprávně vrátí zástavnímu dlužníku, účinky zániku zástavního práva dle § 170 odst. 1 písm. a/ obč. zák. tím nepomíjejí a zástavní právo se neobnovuje; takové plnění správce konkursní podstaty je (již) plněním bez právního důvodu (srov. odstavce 39. až 42. výše).

44. Právní posouzení věci oběma soudy tudíž obstojí jen v řešení otázek shrnutých v odstavci 43. pod body [1] a [3]; v řešení otázek shrnutých v odstavci 43. pod body [2], [4] a [5] správné není. Současně Nejvyšší soud nevidí překážku, pro kterou by o žalobě v podané podobě nemohlo být rozhodnuto tak, že jí bude vyhověno (jen) zčásti (ohledně kvitance). Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislého výroku o nákladech řízení). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí (opět včetně závislého výroku o nákladech řízení) a vrátil věc obvodnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).